

CONSEIL de l'Égalité des CHANCES ENTRE HOMMES ET FEMMES
RAAD VAN de Gelijke KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN
RAT FÜR CHANCENGLEICHHEIT ZWISCHEN MÄNNER UND FRAUEN

**ADVIES N° 15 VAN 21 MAART 1997 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE
KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN BETREFFENDE BEPAALDE
MAATREGELEN GOEDGEKEURD IN HET KADER VAN DE
MODERNISERING VAN DE SOCIALE ZEKERHEID**

**ADVIES N° 15 VAN 21 MAART 1997 VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE
KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN BETREFFENDE BEPAALDE MAATREGELEN
GOEDGEKEURD IN HET KADER VAN DE
MODERNISERING VAN DE SOCIALE ZEKERHEID**

In het licht van de regeringsmededeling van 1 oktober 1996, en meer bepaald met betrekking tot de voornemens en de maatregelen van de regering op het gebied van het werkgelegenheid en de modernisering van de sociale zekerheid (pensioenen), brengt de Raad van de Gelijke Kansen op eigen initiatief volgend advies uit.

Hij herinnert hierbij aan de Aanbeveling van de Raad van 31 maart 1995 betreffende de hervorming van de pensioenen van de bezoldigde werknemers, het Memorandum voor de formateur van de regering na de verkiezingen van 21 mei 1995 en het Standpunt van de Raad over de sociale zekerheid van mei 1996, waarin zijn verzuchtingen en wensen met betrekking tot de gelijke behandeling van mannen en vrouwen reeds uitvoerig werden uiteengezet.

De Raad ging na in hoeverre de regering aan zijn aanbevelingen tegemoet is gekomen en of andere maatregelen nodig zijn om daadwerkelijk tot een gelijkberechtiging van mannen en vrouwen te komen. Hij zal zich desgevallend over bijzondere maatregelen uitspreken, naarmate de werkzaamheden van de regering vorderen.

I. AFGELEIDE RECHTEN - EIGEN RECHTEN

In de door de regering voorgestelde hervorming van de sociale zekerheid wordt niet gesproken over de afgeleide rechten. De Raad drukt nogmaals op zijn herhaaldelijke vraag om het geheel van de afgeleide rechten te herzien en over te gaan tot een geleidelijke omvorming van de afgeleide rechten in individuele rechten, doch zonder de afgeleide rechten te ontfemen aan degenen die ze momenteel genieten (behoud van de verworven rechten), overeenkomstig artikel 23 van de Grondwet dat het recht op sociale zekerheid erkend als een individueel grondrecht.

De budgettaire last, in termen van uitgaven in de sociale zekerheid van de bezoldigde werknemers is enorm (tussen de 25 % en de 30 % van alle sectoren samen). Zo bedraagt de kost van de afgeleide rechten in de sector van de pensioenen van de bezoldigden (het gaat hier om de overlevingspensioenen, om de verhogingen die voortvloeien uit het "gezinspensioen" en om de pensioenen van de uit de echt gescheidenen) in 1996 146 miljard, of ongeveer 36 % van het uitgavetotaal in dit stelsel.

Het toekennen aan een volwassene van rechten die niet verbonden zijn aan de arbeid, maar die afhangen van het huwelijk (dus toegekend aan de echtgenoten zonder beroepsinkomen) of, naargelang het regime van de sociale zekerheid, van het samenwonen, met als enige voorwaarde dat men ten laste is van de andere volwassene, en die geopend worden zonder dat daarvoor bijzondere bijdragen werden betaald, vormt een ongeoorloofde last voor de sociale zekerheid als dusdanig.

De Raad is van oordeel dat de sociale zekerheid moet steunen op het principe dat al wie ervan geniet er, rechtstreeks dan wel onrechtstreeks, individueel toe moet bijdragen, teneinde een stabiele en rechtvaardige financiering te verzekeren. Er zijn dan ook voldoende redenen om de afgeleide rechten geleidelijk te vervangen : ze zijn duur, onrechtvaardig, anti-

sociaal en niet langer aangepast aan de huidige sociale situatie, ... Men dient over te gaan tot een financiële deelname van de begunstigen van de afgeleide rechten, of tot een beperking of zelfs een afschaffing ervan.

De Minister van Pensioenen heeft, in de loop van de discussies die aan de "hervorming" voorafgingen, enkele formules voorgesteld ter beperking van de afgeleide rechten in de pensioensector. Het ging hierbij om weinig revolutionaire voorstellen : de forfaitarisering en de plafonnering van de afgeleide rechten. Het verlies dat hieruit voortvloeide voor de gezinnen, was van weinig belang. Men beoogde veeleer een signaal te geven naar meer sociale verzekering en minder ongeoorloofde lasten toe.

Er werden echter tevens tegenvoorstellen naar voren geschoven die de andere richting uitgingen : een behoud van de afgeleide rechten met een beperking, in bepaalde gevallen, van de rechten van individuen - mannen én vrouwen - die wél bijdragen tot de sociale zekerheid.

De Raad verwerpt elk voorstel dat beoogt de sociale zekerheid, vooreerst haar legitimiteit ten aanzien van hen die ertoe bijdragen en in tweede instantie haar financiering, te verzwakken en het verwerven van een tweede beroepsinkomen te ontmoedigen.

II. PENSIOENEN

WAARSCHUWING

De commentaren die volgen steunen, net zoals de door de regering voorziene maatregelen inzake de pensioenen van de loontrekkenden, de werkloosheid en de vergoedingen voor ziekte en invaliditeit, op de premisse dat de wet van 19 juni 1996 niet naar aanleiding van gerechtelijke procedures ongeldig of nietig zal worden verklaard.

Deze wet interpreteert die van 20 juli 1990, die de flexibele pensioenleeftijd heeft ingevoerd, en geeft hem als betekenis dat België een verschil in leeftijd waarop mannen en vrouwen geacht worden omwille van de ouderdom arbeidsongeschikt te zijn geworden, respectievelijk op 65 en 60 jaar, heeft behouden. In dat geval laat de Europese richtlijn 79/7 betreffende de gelijkheid in de wettelijke stelsels van de sociale zekerheid toe dat België tevens een verschil in berekening van de loopbaan die recht geeft op een volledig pensioen : 45 jaar voor mannen en 40 jaar voor vrouwen, behoudt. De richtlijn laat in dat geval ook toe dat vrouwen, eens ze de leeftijd van 60 jaar hebben bereikt, hun rechten op werkloosheidsuitkeringen en op de vergoedingen ingeval van ziekte of invaliditeit verliezen, terwijl mannen hun rechten behouden tot 65 jaar.

Zoals de Raad reeds heeft uiteengezet in zijn Aanbeveling van 31 maart 1995 betreffende de hervorming van de pensioenen van de bezoldigde werknemers, is de overeenstemming met het Europees recht van een wet zoals die van 19 juni 1996 zeer betwistbaar. Welnu, er zijn talrijke gedingen hangende tussen mannelijke gepensioneerden en de Rijksdienst voor Pensioenen, en, naar aanleiding hiervan, zouden het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschap of zelfs het Arbitragehof zich kunnen uitspreken over de geldigheid van de interpretatieve wet.

Indien deze Hoven beslissen dat deze wet ongeldig is, dan zou hieruit voortvloeien dat de wet van 20 juli 1990 wel degelijk de pensioenleeftijd voor de mannelijke en de vrouwelijke werknemers heeft gelijkgemaakt.

./...

Dus, sinds zijn inwerkingtreding (1 januari 1991), zouden de mannen dan, net zoals de vrouwen, recht hebben op een pensioenberekening in 40sten; en zouden de vrouwen, net zoals de mannen, tot 65 jaar recht hebben op werkloosheidsuitkeringen en op vergoedingen voor ziekte en invaliditeit. Zo blijkt onmiddellijk dat, in die hypothese, het geheel van maatregelen voorzien door de regering een heel andere betekenis krijgt (het zijn zowel de mannen als de vrouwen die geleidelijk overgaan naar een

pensioenleeftijd van 65 jaar met een loopbaan van 45 jaar) of elke zin verliest : hoe kan men geleidelijk aan vrouwen rechten inzake werkloosheid, ziekte en invaliditeit toekennen wanneer ze deze reeds bezitten ?

1. Werknemers in loondienst

- 1.1. De gelijkmaking van de berekeningswijze van de rustpensioenen voor mannen en vrouwen, door voortaan een berekening in 45sten te hanteren, middels een overgangsperiode van 13 jaar (van 1997 tot 2010, met een stap om de 3 jaar).

De Raad heeft steeds gesteld dat, indien de loopbaanduur van de vrouwen aangepast moet worden aan die van de mannen, dit alleen kan gebeuren mits een overgangsperiode die voldoende lang is om deze wijziging door te voeren zonder schade en zonder brutale wijzigingen te veroorzaken in de loopbaan en het inkomen van vrouwen die een professionele activiteit hebben uitgeoefend. Een overgangsperiode van 13 jaar is hier toe echter onvoldoende.

- 1.2. Tevens wordt een "minimumjaarrecht per loopbaanjaar" ingevoerd, dat berekend wordt in functie van het huidig minimum maandloon (op 21 jaar), met name 42.493 BEF. Het wordt toegekend mits voldaan wordt aan de volgende voorwaarden :
- minstens halftijds gewerkt hebben (het minimumrecht is proportioneel ten aanzien van de gepresteerde arbeidstijd);
 - minimaal 15 loopbaanjaren in het werknemersstelsel bewijzen;
 - het pensioenbedrag mag de 35.000 BEF per maand (rustpensioen voor alleenstaanden) niet overschrijden.

De Raad herinnert eraan dat de berekening van het rustpensioen op basis van een voor mannen en vrouwen verschillende loopbaanduur, een theoretische discriminatie met zich mee brengt ten nadele van de mannen. In het licht van de rechtspraak van het Hof van Justitie, zou het regime dat tot nog toe voor vrouwen geldt, uitgebreid moeten worden naar mannen. De Raad beschouwt het behoud van dit regime, op die wijze veralgemeend, als overeenstemmend met het doel van sociale vooruitgang. Bij het wegwerken van deze discriminatie moet echter verplicht rekening gehouden worden met de feitelijke discriminaties die de vrouwen gedurende hun loopbaan ondervinden. Bovendien mogen geen nieuwe discriminaties veroorzaakt worden (rechtspraak van het Europees Hof van Justitie).

De overgang naar een berekening in 45sten brengt een aanzienlijk verlies van de pensioenen van de meerderheid van de vrouwen met zich mee (zoals de bijlage aantoont). Aangezien vrouwen, waarvan er honderdduizenden een laag loon en een loopbaan zonder perspectief hebben, over het algemeen zeer lage rustpensioenen hebben en een nieuwe verlaging hen nog meer in de armoede zou doen terechtkomen, is het onontbeerlijk om compensatiemechanismen te voorzien. In zijn Aanbeveling van 31 maart 1995, heeft de Raad van de Gelijke Kansen er enkele vooropgesteld.

De momenteel door de regering voorgestelde compensatiemechanismen zijn interes-sant, doch onvoldoende.

Het minimumrecht beoogt de gevolgen van de overgang naar een berekening in 45sten voor vrouwen te compenseren, doch is van toepassing op alle mannelijke en vrouwelijke werknemers indien hun lonen, sinds de aanvang van hun loopbaan, lager liggen dan het

huidig gemiddeld minimum maandinkomen. Dit vormt een niet te verwaarlozen voordeel voor deze werknemers, die in hoofdzaak vrouwen blijken te zijn.

Het is echter volstrekt onaanvaardbaar dit enkel toe te kennen aan werknemers die minstens halftijds zijn tewerkgesteld. Er wordt niets voorzien voor deeltijds werk dat minder dan een half-time bedraagt. Dit is sociaal onrechtvaardig ten aanzien van hen die het waarschijnlijk het meest nodig hebben. Bovendien vormt het bepalen van een drempelvoorwaarde van effectieve arbeidsduur voor het toekennen van een voordeel van sociale zekerheid, in het kader van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen, een onrechtstreekse discriminatie, aangezien dit vooral vrouwen zal treffen. Het communautair recht laat toe een indirecte discriminatie te rechtvaardigen door objectieve redenen die aan elke discriminatie vreemd zijn, doch het volstaat niet hiervoor budgettaire redenen aan te voeren (arrest van het Europees Hof van Justitie van 24 februari 1994, zaak 343/92, *Roks*). Het ware wenselijk en billijker die drempel, naar analogie met de reglementering betreffende de arbeidsovereenkomsten, te bepalen op een 1/3de arbeidsduur, ook al vormt dit geen oplossing voor de genoemde discriminatie.

1.3. Ook voor vrouwen wordt voortaan vanaf 60 jaar de mogelijkheid voorzien om vervroegd op pensioen te gaan.

Zowel mannen als vrouwen dienen hiervoor te voldoen aan een loopbaanvoorwaarde, die evolueert van 20 jaar in 1997 naar 35 jaar in 2005, middels een overgangperiode van 9 jaar. De perioden tijdens dewelke de loopbaan werd onderbroken (al dan niet onder het statuut van loopbaanonderbreker) voor de opvoeding van kinderen jonger dan 6 jaar worden voor maximaal 3 jaar in aanmerking genomen.

Het is de vraag welke weerslag het stellen van een loopbaanvoorwaarde zal hebben. Uit de statistieken blijkt dat we ons geen illusies moeten maken : alleen vrouwen zullen de loopbaanvoorwaarde niet kunnen vervullen, niet in 1997, noch in 2005. Het is begrijpelijk dat de regering het vervroegd pensioen heeft willen ontmoedigen, doch ook hier is het resultaat daarvan discriminatoir.

Met betrekking tot de perioden van inactiviteit die voor de loopbaanvoorwaarde in aanmerking genomen worden, wordt geen enkel onderscheid gemaakt tussen de vrijwillige en de onvrijwillige perioden en tussen de erkende jaren van loopbaanonderbreking en de andere. Eens te meer wordt het vrijwillig en gekozen niet-werken gevaloriseerd.

Hierbij wenst de Raad op te merken dat alleen de kleine groep van loopbaanonderbrekers goed beschermd wordt, terwijl andere belangrijker groepen uit het oog verloren worden. Men zou zich evenzeer moeten concentreren op de werknemers die enkel aanbiedingen voor deeltijds werk krijgen, met de negatieve gevolgen op hun pensioenrechten die daaraan vasthangen.

1.4. de progressieve afbouw (over een periode van 9 jaar) van de herwaarderingscoëfficiënt.

De Raad meent dat er geen reden is om voor mannen en vrouwen gelijke bedragen te hanteren, daar deze slaan op perioden gedurende dewelke de gelijke beloning nog niet wettelijk voorzien was (vóór 1975).

1.5. de herziening van de niet-gewerkte perioden die recht geven op gelijkstelling.

De bestrijding van de werkloosheid door arbeidsherverdeling wordt door de pensioenwetgeving aangemoedigd door voor toekomstige perioden van inactiviteit die kaderen in het streven naar arbeidsherverdeling in totaal 2 jaren gratis gelijk te stellen op basis van het minimumrecht per loopbaanjaar. Deze maatregel wordt ook van toepassing op de "deeltijdsen met behoud van rechten". Dit totaal wordt op 3 jaren gebracht voor de loopbaanonderbreking om kinderen jonger dan 6 jaar op te voeden. Het is echter niet duidelijk of die bonusjaren tegelijk gelden voor voltijds én deeltijds werkenden of niet.

De toekenning van deze bonusjaren vormt in werkelijkheid een stap achteruit in vergelijking met de huidige situatie. Deeltijdse werknemers met behoud van rechten zijn werklozen die deeltijds werk hebben aangenomen om te ontsnappen aan de werkloosheid en die een aanvullende uitkering genieten ten laste van de RVA (inkomensgarantieuitkering). Hun gecombineerde activiteits- en werkloosheidsdagen worden wel degelijk reeds in aanmerking genomen voor de pensioenberekening, op basis van een fictief loon.

De deeltijds werkenden die geen aanvullende uitkering ten laste van de RVA genieten, verliezen daarentegen in alle gevallen een deel van hun pensioenrechten, zodat het voor hen eigenlijk beter is geen deeltijds werk te aanvaarden ! Voor hen vormen 2 gelijkgestelde jaren wel een voordeel, maar dit volstaat niet om het effect van deze "te-werkstellingsval" te corrigeren.

De regeling van de gelijkgestelde perioden mag geenszins tot gevolg hebben dat het voor sommigen interessanter is om werkloos te blijven. Deze gelijkstelling dient aan iedereen te worden toegekend, zonder onderscheid, zoals het vorig stelsel van deeltijdse arbeid voor diegenen die aan de werkloosheid wensen te ontsnappen.

Zonder te spreken van de onontbeerlijke harmonisering van de behandeling van werknemers ten aanzien van de arbeidsregimes, bestaan er nog andere discriminaties : bijvoorbeeld een onvrijwillig deeltijds werkende die alle dagen van de week enkele arbeidsuren presteert waarvoor hij recht heeft op een aanvullende werkloosheidsuitkering, kan slechts een deel van zijn werkloosheid laten gelden voor zijn pensioen.

Aan elke situatie beantwoordt een verschillende behandeling. Daaruit blijkt het gebrek aan samenhang en de afwezigheid van het streven naar een gelijke behandeling. De Raad wenst dat volledige rechten op pensioen zouden worden toegekend in alle gevallen van onvrijwillig deeltijds werk, waarbij hen minstens dezelfde rechten worden gewaarborgd dan die welke worden toegekend ingeval van werkloosheid.

Bovendien herinnert de Raad aan de situatie van de werklozen die wegens "abnormaal langdurige werkloosheid" uitgesloten worden (artikel 80), waardoor zij zowel hun uitkering als hun statuut van sociaal verzekerde verliezen. Het gaat hier in hoofdzaak om vrouwen. Aan de maatregelen die de regering aankondigde, moet dus ook het verlies aan pensioen dat de vrouwen die in die zin uit de werkloosheid worden uitgesloten ondergaan, worden bijgerekend.

2. Zelfstandigen

Wat de geleidelijke verhoging van de loopbaanbreuk naar 45sten en de invoering van een loopbaanvoorwaarde, zowel voor mannen als voor vrouwen, voor de vervroegde pensionering betreft, volgt de regeling van de zelfstandigen in grote lijnen de beslissingen voor de werknemersregeling. Voor de zelfstandige vrouwen wordt aan die loopbaanvoorwaarde dan nog eens de "bestrafing" van de pensioensverminderingcoëfficiënt van 5 % per jaar vervroeging, zoals die tot nog toe enkel geldt voor mannen, toegevoegd.

De correcties op deze dubbele vereiste zijn belachelijk en zullen slechts aan een zeer klein aantal vrouwen ten goede komen :

- 2.1. Aan zelfstandigen met een loopbaan van 15 tot 30 jaar, uitsluitend als zelfstandige, wordt een zeker aantal loopbaan jaren toegekend voor de berekening van de vervroegingsvoorwaarde, welke in aanmerking genomen worden aan het huidig forfaitair bedrag.

Veel zelfstandigen hebben echter een gemengde carrière. Deze aanvulling van x jaren zou echter moeten worden toegekend aan alle zelfstandige vrouwen, daar zij zich zullen moeten aanpassen aan de nieuwe maatregelen die beogen tegen 2010 te komen tot een pensioen voor vrouwen in 45sten, of ze nu een gemengde loopbaan hebben gehad of niet.

In welk geval worden die extra loopbaanjaren toegekend ? Hoeveel jaren zullen eraan worden toegevoegd ? De vrouwen met een loopbaan van 15 tot 27 jaar zullen slechts een minimaal voordeel vinden in de toevoeging van 3 extra jaren, aangezien dit hen niet zal toelaten de drempel te bereiken van 2/3 loopbaan die recht geeft op het minimumpensioen. De gevolgen van de hervorming worden enkel ruimschoots gecompenseerd in het oordeelkundig gekozen voorbeeld van een vrouwelijke zelfstandige die, met een loopbaan van 27 jaar, er daadwerkelijk in slaagt om, door de toevoeging van 3 jaar, 2/3 loopbaan te bereiken.

- 2.2. Aan vrouwelijke zelfstandigen die, tussen 1997 en 2010, een loopbaan van 27 jaar hebben als zelfstandige in hoofdberoep en die aantonen dat zij kinderen hebben opgevoed, zal een bijslag van 5.000 BEF per jaar worden uitgekeerd. Deze jaarlijkse bijslag stemt overeen met een fictieve verlenging van de loopbaan met 5 trimesters.

Voor de vrouwen die vóór 2002 hun pensioen nemen, kan deze bijslag interessant zijn. Voor hen, daarentegen, die hun loopbaan verlengd zullen zien met 3 tot 5 jaar, is een bijslag die overeenstemt met 5 trimesters belachelijk. Deze jaarlijkse bijslag lijkt ons dan ook te moeten worden aangepast in functie van de progressieve verlenging van de loopbaan.

Naast het feit dat deze correcties niet volstaan om de overgang van vrouwen naar een berekening in 45sten te compenseren, is de verwijzing naar de richtlijn 79/7 verkeerd. Deze voorziet geen bijzondere uitzondering voor "vrouwen", maar wel voor de "personen" die kinderen opvoeden. Deze correctie zal dus ook voor mannen van toepassing moeten zijn.

- 2.3. De hervorming voorziet in de mogelijkheid om halftijds pensioen te nemen. Blijkbaar zullen geen inkomensgrens noch enige activiteitsvermindering worden opgelegd.

- De Raad vreest dat een dergelijke maatregel, indien hij zonder voorwaarden wordt toegepast, zal leiden tot een afremmen van de vestiging van jonge zelfstandigen, door de zelfstandigen die de leeftijd voor brugpensioen bereikt hebben ertoe te brengen hun loopbaan te verlengen. Een toegangsvoorwaarde, zoals een inkomensplafond, zou toelaten de eventuele perverse gevolgen van het systeem te beperken en deze maatregel voor te behouden aan de kleine zelfstandigen met een bescheiden inkomen.
- Zou deze maatregel voorzien zijn als een andere mogelijkheid naast de na het pensioen toegelaten activiteit, of zou dit het huidige systeem vervangen ? Zouden beide systemen gelijktijdig kunnen bestaan in hoofde van éénzelfde persoon ?
- Het halftijds pensioen zou als volgt worden berekend :

$$\frac{\text{pensioenbedrag} - n \times 5\%}{2}$$

n = aantal jaren vervroeging

De zelfstandige die verkiest zijn halftijds pensioen te nemen, zal dit bedrag ontvangen gedurende zijn n jaren halftijds pensioen. Eens hij dan zijn "voltijds pensioen" neemt, zal dit bedrag worden vermenigvuldigd met 2. Welnu, die zelfstandige blijft evenwel sociale bijdragen betalen gedurende die n jaren halftijds brugpensioen. Deze berekeningswijze lijkt ons onrechtvaardig indien de sociale bijdrage niet wordt vermindert voor het deel dat wordt toegekend aan het pensioenstelsel, aangezien de betaling van die bijdrage niet langer een recht opent in dat stelsel.

- Wat gebeurt er met de toegang tot de bescherming ingeval van invaliditeit voor de deeltijds werkende zelfstandigen ? Aangezien voorzien is dat zij een sociale bijdrage betalen die gelijkaardig is aan die van de zelfstandigen in hoofdberoep, vindt de Raad het normaal dat zij dezelfde bescherming genieten ingeval van invaliditeit of arbeidsongeschiktheid.
- 2.4. De Raad betreurt dat de hervorming in het stelsel van de zelfstandigen geen minimumrecht per loopbaanjaar heeft voorzien zoals in het stelsel van de loontrekkenden (zie punt II.1.2.).
- 2.5. Hij betreurt eveneens dat geen enkele compensatie wordt toegekend aan de vrouwelijke zelfstandigen met kinderen. Wanneer men geen loopbaanonderbreking neemt omdat men zelfstandig is, dan wordt men evenwel gedwongen zijn activiteit te vermindern gedurende de periodes tijdens dewelke de kinderen worden opgevoed. Dit principe wordt trouwens toegestaan in meerdere Europese landen waar vrouwelijke zelfstandigen fictieve gelijkgestelde jaren genieten die deze vertraging in de activiteit compenseren.

III. DE ANDERE SECTOREN VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

De rechten van de vrouwen worden middels dezelfde overgangsperiode en aan hetzelfde ritme als de pensioenhervorming verruimd in de andere takken van de sociale zekerheid.

1. Werkloosheidsverzekering :

- 1.1. Ondanks het progressief karakter van de hervorming van de werkloosheidsverzekering, aan hetzelfde ritme als de pensioenhervorming, blijft de directe discriminatie van vrouwen inzake (voltijds en deeltijds) brugpensioen bestaan onafhankelijk - moet dit nog gezegd worden - van de pensioenkwestie. Deze reglementering werd door het Europees Hof van Justitie reeds veroordeeld op 17 februari 1993. Daartoe een stapsgewijze aanpassing voorzien, brengt geenszins een oplossing en is bovendien onwettig.

Het zou a fortiori onaanvaardbaar zijn de rechten op vervangingsuitkeringen, die momenteel aan mannen worden toegekend tot 65 jaar maar die tot op heden aan vrouwen worden ontzegd, niet reëel en integraal toe te kennen aan vrouwen zodra zij de "normale" pensioenleeftijd (61 jaar vanaf juli 1997) hebben bereikt. Het gaat hier om het recht op conventioneel brugpensioen, alle aanvullende vergoedingen uitgekeerd door de werkgever hierbij inbegrepen natuurlijk, om het recht op werkloosheidsuitkering, maar ook om het recht op vergoedingen ingeval van ongeschiktheid tengevolge van ziekte.

- 1.2. Desondanks blijft de overheid nog steeds een beleid tot aanmoediging van deeltijdse arbeid voeren, schijnbaar vergetend dat dit duizenden werknemers in onzekerheid en op termijn zelfs in armoede doet belanden, wat dan weer zal doorwegen op andere budgetten. De Raad vroeg in zijn Memorandum voor de formateur van de regering na de verkiezingen van 21 mei 1995 reeds een herwaardering van het, op heden ontmantelde, statuut van het onvrijwillig deeltijds werk "dat aanvaard wordt om aan de werkloosheid te ontsnappen". Hij kan niet aanvaarden dat men, onder het voorwendsel van een hervorming gebaseerd op de gelijkmaking van de rechten, komt tot het weigeren van de gelijkstelling, voor de berekening van het pensioen, van perioden van deeltijds werk die aanvaard worden om aan de werkloosheid te ontsnappen.
- 1.3. Eén van de maatregelen waartoe de regering besliste in de strijd tegen de werkloosheid, betreft het verder uitbouwen en verbeteren van het PWA-stelsel en de creatie van doorstromingsprogramma's die de integratie en herintegratie van werklozen en tewerkgestelden bij het PWA beogen te bevorderen middels een doorstroming naar reguliere, bijkomende jobs. Dit is evenwel zeer verontrustend.

De evaluatie uitgevoerd voor rekening van de Minister van Tewerkstelling en Arbeid is wel positief voor de werklozen die er gebruik van maken, aangezien het systeem van de PWA's goed is in de mate waarin het voor hen een aanvulling op hun inkomen betekent en toelaat de uitsluiting uit de werkloosheid te voorkomen. 68 % van de werklozen die momenteel ingeschreven zijn in een PWA zijn vrouwen. Onder de ingeschreven werklozen, zijn 88 % van de vrouwen en 86 % van de mannen ambtshalve ingeschreven. Bij de vrijwilligers is de motivatie voor mannen en vrouwen gelijk.

Doch, in het nieuwe stelsel (oktober 1994) bedraagt het aantal actieven 42 %. Onder deze actieven zijn er 74 % vrouwen - die 47 % van de prioritaire of vrijwillige ingeschrevenen vormen - en 26 % mannen - die slechts 34 % van de prioritaire of vrijwillige ingeschrevenen vormen. De groep mannen werkt minder dan de groep vrouwen, en alleszins op minder regelmatige wijze. Het gemiddeld aantal gepresteerde uren bedraagt 20 uren per maand. Slechts 11 % presteren het toegelaten maximum.

Twee voorstellen zullen worden geconcretiseerd :

- het vereist aantal jaren werkloosheid om toegang te krijgen tot het stelsel verlagen met 1 jaar;
- de PWA-tewerkgestelden een ander statuut geven, zoals bijvoorbeeld in de veiligheidscontracten.

Er wordt niet betwist dat de werklozen momenteel weinig of geen uitzicht hebben op het vinden van een "normale" betrekking op de arbeidsmarkt. Doch, men blijft hier verder van uitgaan, zonder er dieper op in te gaan. 90 % van de aangegeven actieven spelen hulp in het huishouden : de huisvrouwen van vóór het PWA-stelsel zijn tewerkgestelde werklozen geworden in een parallel gelegaliseerd systeem.

- 1.4. Voorts wil de regering werk maken van de bevordering van het stelsel van loopbaanonderbreking en ouderschapsverlof.

De richtlijn 96/34/EEG van 3 juni 1996 van de Raad van Ministers van de Europese Unie inzake ouderschapsverlof bepaalt dat een individueel onoverdraagbaar recht op ouderschapsverlof wordt ingevoerd van tenminste 3 maanden bij de geboorte of de adoptie van een kind. Van dit recht kan men gebruik maken tot het kind de leeftijd van 8 jaar heeft bereikt.

De sociale partners (Nationale Arbeidsraad) werd gevraagd om een regeling uit te werken die de uitvoering van deze richtlijn tot doel heeft. Ondertussen werd hen tevens reeds een ontwerp van koninklijk besluit voorgelegd. De terughoudendheid van de KMO's om een automatisch ouderschapsverlof toe te kennen, maakt het invoeren van bijzondere regelingen noodzakelijk. Men riskeert dus te opteren voor het toekennen van een individueel recht dat echter kan variëren en afhangt van de grootte van de ondernemingen.

Het stelsel van loopbaanonderbreking dient als kader voor dit "ouderschapsverlof". Hierbij kan worden opgemerkt dat de loopbaanonderbreking, die men oorspronkelijk kon bekomen voor tal van redenen, nu eigenlijk erkend wordt voor iets dat ze onder-tussen reeds geworden was : een verlof voor de opvoeding van de kinderen of, met andere woorden, een zoveelste manier om het niet-werken te subsidiëren via de sociale zekerheid. De vergoedingsregeling werd echter nog niet verder uitgewerkt.

Tenslotte is het niet zeker dat vooral de vrouwen (90 % van die groep) vragende partij zullen zijn van dergelijke rechten, aangezien het aantal loopbaanonderbrekingen sinds 1992 daalt (± 50.000 in 1996, terwijl er in 1992 ± 59.000 waren).

2. Ziekte- en invaliditeitsverzekering :

Het bepalen van de categorieën van invaliden op basis van hun gezinssituatie (gezins-
hoofden, alleenstaanden, samenwonenden) leidt ertoe dat de samenwonenden die samen-
leven met een partner die beschikt over een beroepsinkomen, met andere woorden hoofd-
zakelijk vrouwen, het bedrag van hun vergoeding sterk zien verminderen. De Raad vroeg
reeds de aanpassing van deze bepaling.

En toch gaat de gezinsmodulering langzaam en onverbiddelijk verder met het ondermijnen
van de sociale zekerheid. In het kader van de uitgavenbeheersing werden tevens maat-
regelen getroffen inzake arbeidsongeschiktheid die geïnspireerd zijn op de gezinsmodulering
in de invaliditeit : het systeem van gedifferentieerde bedragen in functie van de gezinssi-
tuatie, zoals dat bestaat voor de invaliditeit, wordt nu uitgebreid tot het eerste jaar arbeids-
ongeschiktheid. De samenwonenden zullen daardoor slechts recht hebben op 55 % van het
gederfde inkomen. De officiële rechtvaardiging hiervoor is dat men beide stelsels heeft willen
harmoniseren. Men had echter evenzeer in de andere richting kunnen harmoniseren. Om die
reden is deze besparing voor de Raad dan ook onaanvaardbaar.

3. Gezinstegemoetkomingen en kinderopvang :

De regering heeft beslist over twee maatregelen inzake gezinstegemoetkomingen :

- de overdracht van de laatste reserves (3 miljard) van het Reservefonds van het RKW naar het Fonds voor het Financieel Evenwicht van de sociale zekerheid;
- de vermindering met de helft van de leeftijdstoelage voor de kinderbijslag voor het eerste kind uit een gezin (kinderen uit de eerste rang) en het terugbrengen van de toekenning van de laatste leeftijdstoelage van 16 en 18 jaar.

De gezinsbijlagen verminderen, op welke wijze dit ook geschiedt, betekent steeds een vermindering van de inkomensbronnen van de vrouwen aan wie de kinderbijslag wordt uitbetaald voor rekening van het kind. Er was geen enkele objectieve reden voorhanden om te raken aan de gezinsbijlagen, een sector die overschotten kent en waarbinnen reserves worden aangelegd dankzij de bijdragen die geheven worden in functie van alle lonen. De stijging van de activiteitsgraad van vrouwen is een zegen geweest voor de sector : stijging van de ontvangsten en een proportionele daling van de uitgaven.

De gezinsbijslagen verminderen heeft vanuit economisch oogpunt geen enkele zin : de kost van een kind wordt nu al niet gedekt door de huidige gewone bijslagen en de Raad meent dat het veeleer noodzakelijk is ze op substantiële wijze te doen toenemen, bij voorkeur middels een beleid van belastingsaftrekken.

Een deel van de reserves van het RKW heeft gediend om enkele andere, deficitaire sectoren van de sociale zekerheid er gedurende vele jaren bovenop te helpen. Dit jaar werd 3 miljard van de reservefondsen uitgekeerd aan het globaal beheer van de sociale zekerheid.

Sinds 1974 hebben andere reserves gediend voor de financiering van de kinderopvangdiensten, waarbij deze bestemming van de overschotten destijds verkozen werd boven verhogingen van de kinderbijslagen.

Een andere evolutie verontrust in het bijzonder de werkneemsters : met name de ontoereikendheid en de aard van de financiering van de diensten die hen moeten toelaten zonder stress hun beroeps- en gezinsleven te combineren, waarbij dit laatste evenzeer de zorg voor de kinderen als die voor de bejaarde ouders omvat.

Het gaat in het bijzonder om :

- de dagelijkse opvang van kinderen van 0 tot 3 jaar;
- het thuis opvangen van zieke kinderen;
- de opvang van kinderen op onregelmatige uren;
- de buitenschoolse opvang van kinderen die schoolrijp zijn.

Het gaat tevens om :

- de tussenkomsten van gezinshelpers(sters).

Het gaat tenslotte om :

- de tussenkomsten van bejaardenhelpers(sters).

De bestaande behoeften worden onvoldoende gedekt en nieuwe behoeften dringen zich steeds meer op.

De Raad meent dat de sociale zekerheid een rol moet kunnen spelen om een antwoord te kunnen bieden op deze (nieuwe) behoeften van de werkneemsters, die in het bijzonder bijdragen tot het creëren van arbeidsplaatsen.

Op heden zijn de traditionele taken van het FCUD opgeheven door de wet van 29 april 1996, die meteen ook de betrekkingen van de personen die tewerkgesteld zijn in de opvangdiensten op de helling plaatst en de ouders in volkomen onzekerheid doet terechtkomen. De regering heeft dit recht op diensten ontzegd aan hen die, door hun arbeid, in de financiering ervan voorzien. Voortaan worden de diensten "betaald" met geldmiddelen van de Gemeenschappen, met andere woorden met belastingen. Maar de sociale bijdragen blijven integraal behouden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de werkgeversvertegenwoordigers hun verzoek om het deel van de sociale bijdragen dat bestemd is voor de gezinstegemoetkomingen af te schaffen, kracht bijzetten. Zij zouden dit pleit kunnen winnen, mocht voortaan niet het argument gelden van de samensmelting van de bijdragen in een enige toeslag voor de behoeften van het globaal beheer van de sociale zekerheid.

De regering heeft aangekondigd dat een voorschot zou kunnen worden geput uit het Reservefonds van het RKW, om de kinderopvangdiensten in 1997 te financieren, of uit de reserves gevormd door de bijdrage van 0,05 % op de lonen voor kinderopvang. Ook al dreigt deze catastrofe niet meer onmiddellijk, toch blijft dit probleem in zijn geheel bestaan na 1997.

De herfinanciering van de kinderopvangdiensten en de mogelijkheden om arbeidsplaatsen te creëren op dat vlak zijn een niet mis te verstane prioriteit en de Raad vraagt een denk-oefening tussen de machten en de verantwoordelijken, om, in het vooruitzicht van 1998, te komen tot een werkbare oplossing.

PENSIOENHERVORMING : WAT GAAT DIT DE WERKNEEMSTERS KOSTEN ?

De pensioenhervorming omvat in hoofdzaak drie luiken, waarvan het globaal financieel impact werd geraamd tot in 2009. Het impact van deze hervorming is geventileerd per geslacht tot in 2005. Dit wordt vergeleken met de bedragen van de pensioenen die, bij een ongewijzigde wetgeving, vanaf 1997 genomen zouden worden.

De eerste twee luiken zijn cumulatief; het derde luik komt bovenop de verminderingen die het gevolg zijn van de eerste twee luiken. De verminderingen komen hoofdzakelijk op de schouders van de vrouwen terecht. De pensioenen van de mannen en de afgeleide rechten worden niet of nauwelijks geraakt.

De drie luiken	Tegen 2009	Tegen 2005
<p>1. verhoging van de normale pensioenleeftijd, berekening in 45sten en loopbaanvoorwaarde ingeval van toepassing van de flexibiliteit.</p>	<p>laat een besparing toe van 24 miljard.</p>	<p>* de werknemers verliezen 17,7 miljard, of 29,2 % van de bij ongewijzigde wetgeving te verwachten massa. Alleen al de loopbaanvoorwaarde doet hen 5,8 miljard verliezen.</p> <p>* de pensioenen van de mannen worden niet geraakt door dit eerste luik, de afgeleide rechten bijgevolg ook niet.</p>
<p>2. progressieve afbouw van de herwaarderscoëfficiënt (momenteel 1,036 %).</p>	<p>brengt een vermindering van 10,2 miljard met zich mee.</p>	<p>vertegenwoordigt een vermindering van 7,1 miljard, hetzij :</p> <p>* een vermindering van 5,6 miljard van de pensioenen van de mannen (of 4,1 % van de bij ongewijzigde wetgeving te verwachten massa);</p> <p>* een vermindering van 1,48 miljard van de vrouwenpensioenen (of 2,4 % van de bij ongewijzigde wetgeving te verwachten pensioenen).</p>
<p>3. invoeren van een geplafonneerd minimumjaarrecht voor hen die een loopbaan hebben van minimum 15 jaar.</p>	<p>brengt een verhoging van de pensioenen met 7,6 miljard met zich mee.</p>	<p>brengt een vermeerdering met zich mee van :</p> <p>* 1,8 miljard voor de mannen (of 1,3 % van het te verwachten bedrag);</p> <p>* 3,2 miljard voor de vrouwen (of 5,3 % van het te verwachten bedrag).</p>
<p>Totaal van de drie luiken :</p>	<p>Het pensioenstelsel zal 26,6 miljard verliezen.</p>	<p>Het stelsel zal 19,7 miljard verliezen, of 10 % van het te verwachten totaalbedrag.</p> <p style="text-align: right;">./...</p>

Deze vermindering valt voor **80,7 % ten laste van de vrouwenpensioenen** en voor 19,3 % van die

van de mannen. Concreet betekent dit dat de **vrouwen 15,9 miljard zullen verliezen**, of 26,2 % van het te verwachten bedrag. De mannen zullen 3,8 miljard, of 2,7 % van het te verwachten bedrag, verliezen. De afgeleide rechten, die hieraan verbonden zijn, volgen diezelfde ontwikkeling.

Opmerking : deze raming van het impact van de hervorming houdt geen rekening met de gelijkgestelde perioden.

Bron : Document Beheerscomité Rijksdienst voor Pensioenen.